

СТАНОВИЩЕ

От доц. Драган Георгиев Немцов,

Относно: дисертационния труд „Изкуство и внушение. Психология на сугестивните и автосугестивните модели на художествената творба“.

Автор: Веселка Христова Николова.

Научен ръководител: проф.дизк. Петер Цанев.

Представени материали: 1/ Ръкопис от 169 с., 2/ Приложение с 245 бр. цветни илюстрации, 3/ Автореферат от 60 с., Автобиография в свободен текст от 7 с. и 6 бр. сертификати за участие в научни конференции и семинари у нас и в чужбина.

Представените материали отговарят на изискванията на Правилник на НХА за прилагане на ЗРАСРБ. Темата на дисертацията и структурата на съдържанието ѝ съответстват на поставените изследователски цели.

Среща със сугестията на живо. През 70-те години на миналия век имах възможност да се запозная отблизо със сугестивните методи на д-р Георги Лозанов при чуждоезиковото обучение. Неговите идеи за извличане на творчески импулси „отвътре“ бяха частично приложени в обучението по изобразително изкуство чрез абстрактни изображения и фантазни образи на други светове.

В школата по езотерия. Пак през миналия век, заедно с психолога Георги Ангушев /сътрудник на Г. Лозанов/ бяхме на обмяна на опит в университета на гр. Фленсбург-ФРГ. Така се запознахме с дейността на екипа преподаватели и студенти, привърженици на езотеричните методи. Участвахме в едно езотерично тренинг-упражнение, наречено „Влез в ритъм“. Участниците в него се разделят на групи от по 4 човека. Чрез почукване отделните групи влизат последователно, със свои почуквания, в обща ритмова мелодия, израз на хармонично единство между различните индивиди. Тази университетска езотерична школа издава сп. Езотера и е в тясно сътрудничество с религиозното училищно обучение и родителските настоятелства за постигане на общата цел - духовното здраве на подрастващите.

Общ поглед. От допира ми до сугестията и изотерага установих, че е особено важно практическото им прилагане в различни области на живота, вкл. и в изобразителното изкуство. Докато сугестивните и езотерични действия и резултатите от тях са явни, нагледни, теоретическите им обяснения са многобройни и разнообразни, често противоречиви и сложни за разбиране. Над всички в тях надделяват психологическите науки, особено психоанализата, а в последно време и невропсихологията. Парадокс е, че това, което психолозите виждат и тълкуват в една творба, в повечето случаи е неосъзнато и неподозирано от автора ѝ. В дисертацията намират приложение и двата подхода – на теоретика /психолог, изкуствовед/ и на практика – художник. Докато теоретическата част е енциклопедически информационна, практическата /приложенията/ е истинска художествена галерия за един от най-интересните и поучителни периоди в развитието на модерното изкуство. За мен тези две части на дисертацията са неделими и еднакво важни за разбиране на нейната същност.

Основни понятия: сугестия/автосугестия; езотера. От шаманите в дълбока Древност до сугестологията като наука е извървян дълъг път до формирането на тези понятия в съвременното им значение. Първи Аристотел и Платон прокарват разделителната линия между външното /огледало/ и вътрешното /лампа – духовно/ изразяване в изкуството / с.23/. За експлозивното, динамическо развитие на модерното изкуство и внушението като една от духовните техники, освен психологията, има и тяхното тясно взаимодействие с откритията в природните науки /физика, математика, биология/ и техническите нововъведения като фото и кино-камера, рентгеновите снимки и др.

Моделът. Още в темата на дисертацията става дума за модел на художествената творба, създадена по сугестивна технология. В съдържанието на дисертацията е дадено предимство на сюрреализма, но се разкриват също така и сугестивните особености на почти всички основни модерни течения като: абстракционизъм, супрематизъм, фовизъм, автоматизъм, опарт /с.16-32/. От примера с модерните течения е ясно, че внушението е качество на определен вид художествени творби, като всяка от тях има своя конкретна сугестивна технология на творческия процес. Изборът на произведенията в дисертацията се основава на индивидуалистичното творчество и пълната свобода на художника да експериментира с изобразителните материали и изразни средства. Сугестията /внушението на творби с обществена символика /сгради, картини, знаци/; плакати и реклами, и други визуални средства за масова информация и комуникация са извън обсега на дисертацията. Ако се направи опит да се създаде обобщен /абстрактен/ сугестивен модел на една творба, според дисертационното проучване, неговите елементи биха могли да бъдат: /1/ Материали и техники. Типичен пример с тяхното експериментирание е анализът на творби от Пикасо, Дали, Ернст; /2/ Изграждане на образа на предмети и пространство с тенденция за игнориране на зрителното възприятие- от правата перспектива към обратната, до четвъртото измерение при кубизма; /3/ Стимулът на сугестивната техника. Например, при сюрреализма – сънища, спомени, чувства. Стимулът може да се използва без промяна /съновидение/ или да се редактира и доразвие. За прилагането на модела е необходимо да се има в предвид, че в сугестивния творчески процес несъзнавано и съзнавано взаимно се допълват.

Заглавието е важно! За да се разкрие сугестивния заряд на модерното изкуство, не е достатъчно зрителят да възприеме какво е изобразено. Необходимо е „вълните“ на внушението да се насочат в определена посока чрез специфично /сугестивно или езотерно/ формулиране на заглавието. В много случаи това се оказва недостатъчно и затова към заглавието се прибавят аналитични текстове от изкуствоведи и по-рядко от самите автори – художници. Типични примери в дисертацията са анализите на „Постоянството на паметта“ от Салвадор Дали, „Медитация“ от Купка /прил. 1.2.30 и 1.294/. Без съответните заглавия творбите на Хилма Клинт едва ли биха се възприели в тяхното словесно обозначаване: „Олтар“ „Старост“, „Духовното в изкуството“ /прил. 1.290, 1.291, 1.297/.

Забележки и препоръки:

- Български художници – сюрреалисти са споменати само в началото /с.5/, без по-нататък с примери да се изясни какво е влиянието на сюрреализма върху тяхното творчество, както и на други модерни течения върху развитието на българското изобразително изкуство преди Втората световна война.

